

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған дидактикалық ойындарда асықтарды пайдалану

Калигожина Жанар Мухтаркановна
ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
«№96 балабақша» ҚМКК
қазақ тілі оқытушысы

Ертеде көшпелі қазақтардың өмірі, ең алдымен, мал шаруашылығымен байланысты болған. Және, әрине, көптеген халық ойындары жануарлармен байланысты болды, асық ойындары балалар мен ересектер арасында кең таралған. Асықпен ойнайтын көптеген ойындар бар.

Қазіргі кезеңде балабақшалар асықты әр түрлі іс-шараларда жиі қолдана бастады. Балабақша өмірінде асықтарды пайдалану арқылы балалардың қазақ халқының тарихи-мәдени мұраларына құрметпен қарау, сонымен қатар қазақтың ұлттық ойындарын білуге деген қызығушылықтарын арттыру, ептілікке, ұқыптылыққа дағдыландыру.

Балабақшада асық балаға ең қолайлысы – балалар асықпен ойналатын көне ұлттық ойындардың ережелерімен танысып қана қоймайды, сонымен қатар асық балалар іс-әрекетінің барлық түрлерінде педагогтардың көмекшісі болады. «Сүйектердің» көмегімен балалар санауды, логикалық ойлауды үйренеді, сонымен қатар оларды музыка сабағында қолданады. Асықтармен жан-жақтан сөйлесу баланың дамуына жақсы әсер етеді. Тәрбие болсын, денсаулық болсын. Асықтарды пайдалана отырып, қазақ тілі ұйымдастырылған іс-әрекетінде балалармен түстерді жаттауға болады; өлшемдер; сандар, санау; әріптер және т.б.

Асық ойыны мыналарды дамытуға ықпал етеді: ұсақ моториканы; үйлестіру; кеңістіктік ойлау; сенсорлық сезімдер; шығармашылық қиял; назар аудару; есте сақтау; қиял.

Кіші мектеп жасына дейінгі балалармен кездесу үшін асықтарды пайдалану кезінде асықтар көлемі бойынша, түсі бойынша таңдалады (кемпірқосақтың негізгі түстерімен боялады), сымға, шілтерге тағылады: ортаңғы топтарда асықтар Круги Луллия технологиясында қолданылған; ересек, дайындық топтарында сауат ашу мен математиканы оқытуда қызыл, көк түске боялған асықтар қолданылады.

Мұндай ойындар танымдық және физикалық дағдыларды дамытуға ықпал етеді, қабылдауды, зейінді, ойлауды, құрастыру дағдыларды, тапқырлықты дамытады.

Асықты әртүрлі қалыпқа қоюға немесе пирамида құруға тырысқан бала күш салып, саусақтарын

жаттықтырады, яғни қолдың ұсақ моторикасы дамиды, бұл мектеп жасына дейінгі баланың сөйлеуін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл «ойыншық» қозғалыстарды үйлестіруді дамытуға ықпал етеді, әртүрлі мақсаттарға жету үшін әртүрлі ойындарды жасауға болады. Мен олардың кейбірін ұсынғамын.

«Көрпені безендір» дидактикалық ойыны

Мақсаты: Балалардың түске назар аудара отырып, өрнек салу қабілеттерін бекіту. Үлгі бойынша өздігінен төсеу дағдысын дамыту. Балалардың қиялын, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Ойынға «көрпе» - үлгілері, бос «көрпе», түрлі-түсті асықтар қолданылады.

Балаға ұсынылған үлгіге сәйкес түрлі-түсті асықтарды орналастыру ұсынылады, содан кейін олардан өз бетінше «көрпе» үлгісін ойлап табуға болады.

«Шұңқырдағы асықтар» дидактикалық ойыны

Мақсаты: Қазақ тілінде түстер атауын, санау дағдыларын бекіту Кеңістікті бейнелеуді, ұсақ моториканы, қозғалыстарды үйлестіруді дамыту;

2-3 жастағы балалар үшін: Педагог балаларға асықтарды асықтың түсімен бірдей түстерге сәйкес тесік-ұяшықтарға салуды, асықтарды асықтың түсі бірдей емес тесік-ұяшықтарға салуды ұсынады.

3-5 жас аралығындағы балаларға: Асықты асықпен бірдей түсті ұяшыққа тастаңыз.

5-6 жастағы балалар үшін:

1-тапсырма: Бірдей асықтар санын толтыр құдықтар – картадағыдай ұяшықтар. Көрсетіңіз: «Сары түсті асықтар қанша болса, сонша сары түсті асықтар бар».

2-тапсырма: Ұсынылған асықтардың түсі бірдей санды тауып, осы сан қанша асық болса, сонша санылауларға қатарлап орналастыр. Мысалы, - екі саны көк, сондықтан бала екі көк асықты қояды.

3-тапсырма: кему ретімен бірдей

«Асықпен сандық (қоржын)» дидактикалық ойыны.

«Асықтары бар сандық (қоржын)» - жиналған түрлі-түсті асықтар жиынтығын балаға кез келген уақытта ұсынуға болады: көңіл-күйі нашар болғанда, немесе керісінше, ол тым қатты толқығанда немесе оның ештеңемен айналыспаған кезінде. Бұл

артықшылықтың басты құндылығы - бала бір нәрсені бұзудан немесе жоғалтудан қорықпайды. Кішкентай асықтармен толтырғышқа мүмкіндігінше тереңдей отырып, баланың қолына массаж жасалады, саусақтары сезімтал болады, олардың қозғалысы үйлеседі.

Мұндай сақтау құрылғысында қолдар мен саусақтардың өзін-өзі массажы мыналарға ықпал етеді:

- бұлшықет тонусын қалыпқа келтіру;
- тактильді сезімдерді ынталандыру;
- саусақтардың қозғалыстарының көлемі мен амплитудасының жоғарылауы;
- саусақтардың ерікті, үйлесімді қимылдарын қалыптастыру.

Күрделілігі: Жиналған асықтың арасына аң ойыншығы немесе басқа зат тығылып, бала оны тауып алып атын атайды.

«Асық, киіз үй» дидактикалық ойыны

Ойын үшін сізге үлкен картон алаңы қажет, оған ойыншылар кезекпен асық чиптерін, таңдалған түстегі киіз үйлерді (шеңберлер) салады. Ойын алаңдағы барлық ұяшықтарды алған кезде аяқталады. Содан кейін әр ойыншы жинаған 3 ұяшықтан тұратын жолдар саны есептеледі және жеңімпаз анықталады.

Есептік жазбаға арналған тапсырмалар

Бұл баланы қосу және алудың математикалық амалдарымен таныстыруға арналған жақсы көрнекі құрал.

1-нұсқа: Баланың алдында суреті төмен және асықтары бар қоржындар аралас карточкалар. Ол кез келген картаны алып, онда көрсетілген математикалық амалдарды орындауға кіріседі. Ол үшін асықтардың көрсетілген санын қойып, арасына тиісті белгі қою керек. Содан кейін, егер бұл қосу әрекеті болса, онда асықтардың жалпы саны есептеледі және тең белгіден кейін алынған сома қоржыннан алынған жаңа асықтармен салынады.

Егер картада азайту тапсырмасы болса, онда алдымен балаларға бірінші бөліктен минус белгісінен кейін екінші бөлікте қанша асық болса, сонша асықты алып тастау керек екенін түсіндіру керек - содан кейін біз дұрыс жауапты табамыз. ал асықтар санын теңдік белгісінен кейін орналастырамыз. Әр жолы анық айтып, асықтарды төсеу кезінде картадағы әр санды бірнеше рет қайталаған жөн. Бұл сандар үшін көрнекі және есту жадын жаттықтыру үшін тамаша.

2-нұсқа: Бала алдында асықтардан тапсырма құрастырылады, бала асықтар арқылы шешуін өз бетімен

құрастырады және карточкадан сәйкес санды табады, оны дөңгелектейді.

«Асықпен суретті құрастыр» Дидактикалық ойын
Мақсаты: құстар, жануарлар т.б берілген суреттерді дұрыс атап, құрастырады. Балалар ұсақ моториканы жаттықтырады, қолдарын жазуға дайындайды.

Педагог балаларды асықтарды, төсеу үшін ұсынылған сызбаны мұқият қарастыруға шақырады, содан кейін ол суреттерді дайындамаларға салады, содан кейін баладан суретті қайталауды немесе өз бетінше бірдеңе салуды сұраймыз. Ересек балалар мұғалімге көрсетпей өз бетімен жатып алады. Төсеу үшін балаға боялмаған және түрлі түсті боялған асықтар ұсынылады.

«Үлкен, кішкентай» дидактикалық ойыны

Мақсаты: үлкен, кішкентай өлшемдерді ажырата білуді қалыптастыру, көрнекі, түсті және кеңістіктік қабылдауды дамыту; салыстыру, асық күйі туралы білімдерін тиянақтау; ұсақ моториканы дамыту; логикалық ойлау; қиял; тактильді сезімдер.

«Оң және сол қолдың достығы» дидактикалық ойыны

Мақсаты: балаға оң және сол ұғымдарын қалыптастырып, еске сақтау, дұрыс сөйлеуге жаттықтыру. Ұсақ және жалпы моториканы, есте сақтауды, зейінді, сөйлеуді, кеңістікті бейнелеуді жетілдіру. баланың оң қол әлеміне бейімделуіне көмектесу. Жарты шарлардың аралық мамандануын, аралық өзара әрекеттесуін, синхронизациясын дамыту.

Бұл жаттығуларды қолдану нәтижесінде бала зейінін ұзағырақ ұстап, зейінін жинақтап, заттар мен құбылыстарды бақылап, көргенінен қорытынды шығара алады.

Екі қолмен бірдей карточкаларды толтыра отырып, карталарға асықтармен сурет салуға тырысу ұсынылады.

Асықтарды пайдалану кезінде балаларды қарапайым қауіпсіздік ережелерін сақтауға үйретуді ұмытпаңыз.

Балаларға арналған ескерту:

- байқаусызда жарақат алмас үшін фишкалары, жарықтары бар асықтарды ойындарға қолданбау;
- ойыннан кейін бірден асықтарды өз орындарында алып тастаңыз;
- оларды таза ұстау;
- асықтарды ауызға алуға болмайды;
- асықпен ойнағанда біреуді лақтырып, біреуге зиян келтірмеу керек.